

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

Załącznik – lista wskaźników rekomendowanych do wykorzystania w OZPS

Opracowanie przygotowane w ramach projektu pod nazwą „Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego”

Warszawa, październik 2018 r.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Załącznik– lista wskaźników rekomendowanych do wykorzystania w OZPS

Pomiar polityki wobec ubóstwa i włączenia społecznego oraz realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej możliwy jest na różnych poziomach administracyjnych, przy wykorzystaniu różnych wskaźników i źródeł danych statystycznych (administracyjnych i sondażowych). Przegląd metod pomiaru był przedmiotem Zadania 2 projektu pn. „Narzędzia agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego”. Analiza dotyczyła dotychczas stosowanych w polskiej polityce społecznej miar oceny poziomu ubóstwa i włączenia/wykluczenia społecznego, określonych w dokumentach o charakterze strategicznym i programowym, stosowanych w statystyce publicznej oraz w administracji publicznej. W wyniku analizy zaproponowano szereg wskaźników do wdrożenia w nowej ocenie zasobów pomocy społecznej na poziomie poszczególnych jednostek administracji terytorialnej (krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym). Wskaźniki, stanowiące podstawę pomiaru realizacji celów ustawowych pomocy społecznej, zostały omówione w raporcie pt. „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu” wraz z propozycją ich wizualizacji przedstawioną w raporcie pt. „Analiza formularzy części rekomendacyjnej pod kątem technik prezentacji wniosków i rekomendacji wykorzystując mechanizmy CAS” opracowanym przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, a następnie uzupełnione w wyniku współpracy z Departamentem Pomocy i Integracji Społecznej MRPiPS. Rekomendowane wskaźniki mogą być automatycznie wyliczane przy wykorzystaniu systemu CAS na poziomie administracji gminnej i powiatowej i być widoczne w systemie CAS zarówno na tych szczeblach administracyjnych, jak i na szczeblu wojewódzkim i krajowym tak, by umożliwić analizę realizacji polityki społecznej z poziomu krajowego i wojewódzkiego na niższych szczeblach administracyjnych. Wskaźniki te będą prezentowane w formie graficznej. Oprócz wskaźników ocena zasobów pomocy społecznej będzie zawierała również pola opisowe, odnoszące się treścią do poszczególnych obszarów tematycznych OZPS, ale też umożliwiające ocenę zjawisk nie ujętych w OZPS (np. realizację programu „Niebieska Karta”).

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Tabela 1. Rekomendowane wskaźniki oceny zasobów pomocy społecznej

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
Obszar sytuacji demograficznej i społeczno-ekonomicznej			
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	Udział osób w wieku poprodukcyjnym (65+) w relacji do ludności w wieku produkcyjnym (18-64)	(liczba mieszkańców w wieku 65+/liczba mieszkańców w wieku 18-64)*100%	dane demograficzne GUS za dany rok
Struktura kohortowa populacji	Udział osób w wybranych grupach wiekowych w populacji, z podziałem na płeć	(liczba mieszkańców – kobiet i mężczyzn - wg grup wiekowych: 0-3, 4-7, 8-17, 18-64, 65-74, 75-84, 85+)/liczba mieszkańców*100%	dane demograficzne GUS za dany rok
Wskaźnik dochodu na mieszkańca gminy	Wysokość przeciętnego dochodu na 1 mieszkańca gminy w relacji do przeciętnego dochodu na 1 mieszkańca w powiecie	(wysokość przeciętnego dochodu na 1 mieszkańca w gminie/wysokość przeciętnego dochodu na 1 mieszkańca w powiecie)*100%	dane finansowe GUS (BDL) za dany rok
Wskaźnik stopy bezrobocia w powiecie	Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie (stan na 31 grudnia roku poprzedniego)	(liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP/liczba ludności aktywnej zawodowo w wieku 18-64)*100%	Sprawozdawczość resortowa Departamentu Rynku Pracy za dany rok
Obszar dotyczący osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej			
Wskaźnik deprivacji lokalnej (pomocy społecznej) na 1 tys. mieszkańców	Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 tysiąc mieszkańców	(liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej/liczba mieszkańców) * 1000	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli/wiersz 6 kolumna C arkusza Excel)/dane demograficzne GUS za dany rok
Wskaźnik struktury pobierających świadczenia pomocy społecznej wg typu gospodarstwa domowego	Udział procentowy osób pobierających świadczenia pomocy społecznej w gospodarstwach jednoosobowych i w gospodarstwach wieloosobowych w	(liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej w gospodarstwach jednoosobowych/liczba osób	CAS-BI-MRPiPS za dany rok/ MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli 1, wiersz 6 kolumna C arkusza Excel)

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
	ogółe pobierających świadczenia pomocy społecznej	pobierających świadczenia pomocy społecznej ogółem)*100%; (liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej w gospodarstwach wieloosobowych/liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej ogółem*100%)	
Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy	Udział procentowy osób długotrwale ¹ korzystających z pomocy społecznej w relacji do ogółu świadczeniobiorców pomocy społecznej	(liczba osób długotrwale pobierających świadczenia pomocy społecznej/ liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej ogółem) * 100%	Własne dane OPS/ CAS-MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli 1, wiersz 6 kolumna C arkusza Excel)
Wskaźnik struktury pobierających świadczenia pomocy społecznej w rozbiciu na świadczenia pieniężne i niepieniężne	Udział procentowy liczby osób, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej w rozbiciu na świadczenia pieniężne, świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej	((liczba osób pobierających świadczenia pieniężne/liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej ogółem)*100%; (liczba osób pobierających świadczenia niepieniężne/liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej ogółem))*100%	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 2 Tabeli/wiersz 8 kolumna C arkusza Excel)/MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli 1, wiersz 6 kolumna C arkusza Excel); MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 3 Tabeli/wiersz 9 kolumna C arkusza Excel)/MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli 1, wiersz 6 kolumna C arkusza Excel)
Wskaźnik struktury pobierających	Udział procentowy liczby osób w wieku	(liczba osób pobierających	CAS-BI-MRPiPS za dany rok

¹ osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej zdefiniowane są jako osoby, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej, przez co najmniej 18 miesięcy

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
Świadczenia pomocy społecznej wg grup wieku świadczeniobiorców	przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym, którym przyznano świadczenia pieniężne i niepieniężne w liczbie ludności	świadczenia pieniężne w wieku 0-17; 18-64; 65+/liczba osób w wieku 0-17; 18-64; 65+)*100%; (liczba osób pobierających świadczenie niepieniężne w wieku 0-17; 18-64; 65+)/liczba osób w wieku 0-17; 18-64; 65+)*100%)	
Powody przyznawania pomocy społecznej	Udział procentowy powodów przyznawania pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej (5 najważniejszych powodów)	(liczba osób w rodzinach pobierających świadczenie pomocy społecznej wg powodu pobierania pomocy/liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej)*100%	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 4, wiersz od 1 do 20 Tabeli, wiersz od 6 do 27 kolumna E pliku Excel/ MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli/wiersz 6 kolumna F arkusza Excel)
Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej	Udział procentowy osób w rodzinach pobierających świadczenie z tytułu bezrobocia w relacji do ogółu liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej	(Liczba osób w rodzinach pobierających świadczenie pomocy społecznej z powodu bezrobocia/ liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej) *100%	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 4/wiersz 6 Tabeli/wiersz 12 kolumna E arkusza Excel)/MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli/wiersz 6 kolumna F arkusza Excel)
Wskaźnik kontraktu socjalnego	Udział procentowy osób objętych kontraktem socjalnym w relacji do ogółu osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej	(liczba osób objętych kontraktem socjalnym / liczba osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej) * 100%	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/suma z pozycji wiersza 8 i 9 Tabeli/wiersz 17 i 19 kolumna F arkusza Excel)/ MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 1 Tabeli 1, wiersz 6 kolumna C arkusza Excel)
Struktura kontraktu socjalnego	Udział osób objętych kontraktem socjalnym wg jego typu w relacji do	((liczba osób objętych kontraktem socjalnym typu A/liczba osób	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 8 Tabeli/wiersz 17 kolumna F arkusza

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
	ogółu osób objętych kontraktem socjalnym	objętych kontraktem socjalnym)*100%; (liczba osób objętych kontraktem socjalnym typu B/liczba osób objętych kontraktem socjalnym))*100%	Excel)/MPRiPS-03 za dany rok (Dział 3/ suma z pozycji wiersza 8 i 9 Tabeli/wiersz 17 i 19 kolumna F arkusza Excel); MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3/wiersz 9 Tabeli/wiersz 19 kolumna F arkusza Excel)/MPRiPS-03 za dany rok (Dział 3/ suma z pozycji wiersza 8 i 9 Tabeli/wiersz 17 i 19 kolumna F arkusza Excel)
Obszar pomocy w formie usług			
Wskaźnik korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym	Udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym (65+) objętych usługami opiekuńczymi w relacji do ogółu osób w wieku poprodukcyjnym	(liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym (65+) / liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (65+))*100%	Dane własne OPS/dane demograficzne GUS za dany rok
Wskaźnik korzystających z usług opiekuńczych w wieku podeszłym	Udział procentowy osób w wieku podeszłym (75+) objętych usługami opiekuńczymi w relacji do ogółu osób w wieku podeszłym	(liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w wieku 75+ /liczba mieszkańców w wieku 75+)*100%	Dane własne OPS/dane demograficzne GUS za dany rok
Wskaźnik pracy socjalnej	Udział procentowy rodzin objętych pracą socjalną w relacji do ogółu rodzin, którym przyznano świadczenie pomocy społecznej	(liczba rodzin objętych pracą socjalną/liczba rodzin, którym przyznano świadczenie)*100%	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3, wiersz 6 Tabeli/wiersz 12 kolumna D arkusza Excel)/MRPiPS-03 za dany rok (Dział 3, wiersz 1 Tabeli/wiersz 6 kolumna D arkusza Excel)
Obszar infrastruktury społecznej			
Wskaźnik zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS	Relacja między liczbą osób przebywających w DPS a poziomem zapotrzebowania	(liczba osób przebywających w DPS)/ (liczba osób przebywających w DPS + liczba osób oczekujących na	MRPiPS-05 za dany rok (Tablica 2 wiersz RAZEM Tabeli, wiersz 24 kolumna G arkusza Excel + Tablica 2G wiersz RAZEM Tabeli, wiersz 24

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
		umieszczenie w DPS)*100%	kolumna G arkusza Excel)/MRPiPS-05 za dany rok ((Tablica 2 wiersz RAZEM Tabeli, wiersz 24 kolumna G arkusza Excel + Tablica 2G wiersz RAZEM Tabeli, wiersz 24 kolumna G arkusza Excel) + (Tablica 6 wiersz RAZEM, wiersz 22, kolumna E arkusza Excel + Tablica 6G wiersz RAZEM, wiersz 22 kolumna E arkusza Excel)
Wskaźnik struktury korzystania z DPS wg grup wiekowych	Udział procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym przebywających w różnych rodzajach DPS w relacji do ogółu osób przebywających w DPS	(liczba osób przebywających w DPS w wieku 0-17; 18-64; 65+ wg rodzaju DPS/liczba osób przebywających w DPS ogółem wg rodzaju DPS)*100%	Dane własne OPS i PCPR
Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy	Relacja między liczbą osób korzystających z ŚDS a poziomem zapotrzebowania	(liczba osób korzystających z ŚDS) / (liczba osób korzystających w ŚDS + liczba osób oczekujących na umieszczenie w ŚDS)*100%	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 6A/wiersz 6 Tabeli, wiersz 15 kolumna E + kolumna H)/(MRPPiPS-03 za dany rok (Dział 6A/wiersz 6 Tabeli, wiersz 15 kolumna E + kolumna H arkusza Excel) + dane własne OPS i PCPR
Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych	Relacja między liczbą osób korzystających z mieszkań chronionych a poziomem zapotrzebowania	(liczba osób umieszczonych w mieszkaniu chronionym) / (liczba osób umieszczonych w mieszkaniu chronionym + liczba osób oczekujących na umieszczenie w mieszkaniu chronionym)*100%	MRPiPS-03 za dany rok (Dział 6A/wiersz 16 Tabeli, wiersz 27 kolumna E + kolumna H arkusza Excel)/((MRPiPS-03 za dany rok, wiersz 16 Tabeli, wiersz 27 kolumna E + kolumna H arkusza Excel)+dane własne)
Wskaźnik zaspokojenia potrzeb opiekuńczo-edukacyjnych dzieci w wieku żłobkowym	Relacja między liczbą miejsc w dziennej opiece żłobkowej finansowanej ze środków publicznych w stosunku do	(liczba miejsc w dziennej opiece żłobkowej (żłobki publiczne, kluby malucha, żłobki prywatne w	Dane własne gminy, dane demograficzne GUS za dany rok

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
	liczby dzieci w wieku 0-3	zakresie miejsc finansowanych ze środków publicznych, inne – dla dzieci w wieku 0-3) finansowanej ze środków publicznych/liczba dzieci w wieku 0-3)*100%	
Wskaźnik zaspokojenia potrzeb opiekuńczo-edukacyjnych dzieci w wieku przedszkolnym	Relacja między liczbą miejsc w opiece przedszkolnej finansowanej ze środków publicznych w stosunku do liczby dzieci w wieku 4-7	(liczba miejsc w opiece przedszkolnej (przedszkola publiczne, przedszkola prywatne w zakresie miejsc finansowanych ze środków publicznych, opiekun dzienny, inne) finansowanej ze środków publicznych dla dzieci w wieku 4-7)/liczba dzieci w wieku 4-7)*100%	Dane własne gminy, dane demograficzne GUS za dany rok
Obszar kadry pomocy społecznej			
Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych	Udział procentowy pracowników socjalnych spełniających wymogi wykształcenia w ogóle pracowników socjalnych	(liczba pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II st. w zawodzie / liczba wszystkich pracowników socjalnych) * 100%	Własne dane OPS/MRPIPS-03 za dany rok (Dział 1 wiersz 10 Tabeli, wiersz 16 kolumna C arkusza Excel)
Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej	Spełnienie warunku ustawowego dostępności kadry pracowników socjalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców lub liczbę rodzin; Spełnienie warunku ustawowego minimum 3 pracowników socjalnych w gminie	(liczba pracowników socjalnych / liczba mieszkańców) * 2000 lub (liczba pracowników socjalnych / liczba rodzin (w tym osób samotnie gospodarujących) objętych pracą socjalną) * 50 oraz liczba pracowników socjalnych (>=3) – czy gmina spełnia warunki (Tak/Nie)	MRPIPS-03 za dany rok (Dział 1 wiersz 10 Tabeli, wiersz 16 kolumna C arkusza Excel)/ GUS dane demograficzne za dany rok; MRPIPS-03 za dany rok (Dział 1 wiersz 10 Tabeli, wiersz 16 kolumna C arkusza Excel)/MRPIPS-03 za dany rok (Dział 3, wiersz 6 Tabeli/wiersz 12 kolumna D arkusza Excel; MRPIPS-03 za dany rok (Dział 1 wiersz 10 Tabeli,

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
wiersz 16 kolumna C arkusza Excel)			
Obszar wydatków na zadania pomocy społecznej			
Struktura wydatków na zadanie realizowane w ramach polityki społecznej wg rozdziałów (gmina, powiat)	Struktura wydatków wg rozdziałów, z wyszczególnieniem kosztów osobowych	Wydatki wg rozdziałów z wyszczególnieniem kosztów osobowych/wydatki na zadania realizowane w ramach polityki społecznej*100%	Dane własne PCPR
Obszar korzystania ze świadczenia wychowawczego 500+			
Wskaźnik świadczenia 500+ przyznanego na pierwsze dziecko	Udział rodzin ² otrzymujących świadczenie na pierwsze dziecko w relacji do ogółu rodzin otrzymujących świadczenie	(liczba rodzin, którym przyznano świadczenie na pierwsze dziecko wg stanu na 31 grudnia danego roku) ³ /(liczba rodzin, którym przyznano świadczenie wg stanu na 31 grudnia danego roku) *100%	Sprawozdawczość resortowa Departamentu Polityki Rodzinnej MRPiPS za dany rok
Obszar pieczy zastępczej			
Wskaźnik dynamiki pieczy zastępczej	Liczba rodzin i liczba dzieci w rodzinach umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach	Suma rodzin zastępczych w ciągu roku; Suma liczby dzieci w rodzinach umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w ciągu roku	Sprawozdawczość resortowa Departamentu Polityki Rodzinnej MRPiPS za dany rok
Wskaźnik osób usamodzielnianych	Struktura liczba osób usamodzielnianych w rozbiciu na *pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze *pełnoletnie osoby opuszczające	((liczba osób usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze/liczba osób usamodzielnianych ogółem)/	Sprawozdawczość resortowa Departamentu Polityki Rodzinnej MRPiPS za dany rok

² łącznie dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym i bez dziecka niepełnosprawnego

³ j.w.

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
	placówki opiekuńczo-wychowawcze *pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej	liczba osób usamodzielnionych ogółem))*100%; (liczba osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze/liczba osób usamodzielnionych ogółem)/ liczba osób usamodzielnionych ogółem))*100%; (liczba pełnoletnich osób opuszczających instytucje o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej)/liczba osób usamodzielnionych ogółem))*100%	
Wskaźnik pomocy pieniężnej na usamodzielnienia	Kwota ogółem świadczeń na usamodzielnienia w rozbiciu na *pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze *pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze *pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej	Suma wydatków na świadczenia z tytułu usamodzielnienia w rozbiciu na *pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze *pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze *pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej	Sprawozdawczość resortowa Departamentu Polityki Rodzinnej MRPIPS za dany rok
Wskaźnik pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki	Kwota ogółem świadczeń na kontynuowanie nauki w rozbiciu na *pełnoletnie osoby opuszczające rodziny	Suma wydatków ogółem na kontynuowanie nauki w rozbiciu na:	Sprawozdawczość resortowa Departamentu Polityki Rodzinnej MRPIPS za dany rok

Nazwa miary/wskaźnika	Definicja	Sposób liczenia	Źródło zasilania
	zastępcze *pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze *pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej	*pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze *pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze *pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej	
Wskaźnik pomocy pieniężnej na zagospodarowanie	Kwota ogółem świadczeń na zagospodarowanie w rozbiciu na *pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze *pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze *pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej	Suma wydatków ogółem na zagospodarowanie w rozbiciu na: *pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze *pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze *pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej	Sprawozdawczość resortowa Departamentu Polityki Rodzinnej MRPiPS za dany rok

Z punktu widzenia realizacji celów i założeń polityki społecznej na poziomie kraju i województw pożądane jest monitorowanie najważniejszych wskaźników prezentowanych w strategiach i programach w zakresie ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz w obszarze rynku pracy wskazanych w raportach pt. „Baza pomiaru krajowych strategii i programów” i „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu”. Wskaźniki oceniające realizację celów strategicznych są regularnie szacowane przez Główny Urząd Statystyczny w ramach statystyki publicznej w oparciu o dane pochodzące z badań reprezentatywnych. Dane umożliwiają pomiar wskaźników na poziomie kraju oraz – w wybranych przypadkach (Tabela 1) – na poziomie województw. Na potrzeby monitorowania realizacji polityki krajowej wskaźniki te mogą być pozyskiwane z

GUS, a następnie uwzględnione w raportach oceny zasobów pomocy społecznej i realizacji polityki społecznej na poziomie kraju i województw. Ze względu na okres publikacji danych i ich wysoki poziom agregacji wynikający z wymogu reprezentatywności niemożliwe jest zaciągnięcie wskaźników rokrocznie bezpośrednio do systemu CAS, niemniej warto by informacja o zmianie najważniejszych wskaźników była uwzględniona w obszarze opisowym oceny zasobów pomocy społecznej na poziomie województw oraz kraju. Mogłoby to służyć zarówno lepszemu monitorowaniu osiągania celów strategicznych w zakresie polityki społecznej, jak i formułowaniu celów strategicznych na poziomie województw oraz pozyskiwaniu środków na programy finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Tabela 2. Najważniejsze wskaźniki pomiaru realizacji celów strategii w zakresie polityki społecznej na poziomie krajowym (NUTS 1) i wojewódzkim (NUTS 2)

Nazwa wskaźnika	Definicja /Metodologia wyliczania	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
Obszar: ubóstwo lub wykluczenie społeczne					
Uwagi ogólne: wszystkie wskaźniki w tym obszarze są możliwe do pozyskania w Banku Danych Lokalnych GUS w obszarze LUDNOŚĆ->GOSPODARSTWA DOMOWE (https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat) lub w bazie danych Eurostat w obszarze POPULATION AND SOCIAL CONDITIONS-> LIVING CONDITIONS AND WELFARE->INCOME AND LIVING CONDITIONS (https://ec.europa.eu/eurostat/data/database)					
Źródło definicji: Słownik pojęć stosowanych w statystyce publicznej, GUS (https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/lista.html)					
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Wskaźnik monitorujący strategii Europa 2020. Wskaźnik zbiorczy trzech wskaźników: - wskaźnika zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych; - wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej; - wskaźnika bardzo niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym. Osoby zlicza się tylko raz, nawet jeśli są one obecne w wielu wskaźnikach.	Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC), Eurostat	raz w roku	listopad danego roku za rok poprzedzający	Makroregion (NUTS 1)
• Wskaźnik zagrożenia	Odsetek osób, których ekwiwalentny dochód do dyspozycji jest niższy od 60% krajowej mediany ekwiwalentnych dochodów do	Europejskie Badanie Dochodów	raz w roku	listopad danego roku za rok	Makroregion (NUTS 1)

Nazwa wskaźnika	Definicja /Metodologia wyliczania	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	dyspozycji po transferach społecznych (suma dochodów / ekwiwalentną liczbę osób obliczaną wg następującego algorytmu: 1 – dla pierwszej osoby dorosłej w gospodarstwie, 0,5 – dla każdego kolejnego członka gospodarstwa w wieku 14 lat i więcej, 0,3 – dla każdego dziecka w wieku poniżej 14 lat).	i Warunków Życia (EU-SILC), Eurostat		poprzedzający (uwaga dochody dotyczą roku bazowego - 2 lata tj. sytuacja dochodowa w 2017 r. zostanie przedstawiona w listopadzie 2019 r.)	
• Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej	Odsetek osób w gospodarstwach domowych deklarujących brak możliwości zaspokojenia ze względów finansowych co najmniej 4 z 9 wymienionych poniżej potrzeb: 1) opłacenia tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku, 2) spożywania mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień, 3) ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb, 4) pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości granicy ubóstwa relatywnego, przyjętej w danym kraju, w roku poprzedzającym badanie), 5) terminowego regulowania opłat związanych z mieszkaniem, spłatą rat i kredytów, 6) posiadania telewizora kolorowego, 7) posiadania samochodu,	Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC), Eurostat	raz w roku	listopad danego roku za rok poprzedzający	Makroregion (NUTS 1)

Nazwa wskaźnika	Definicja /Metodologia wyliczania	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
	8) posiadania pralki, 9) posiadania telefonu (stacjonarnego lub komórkowego).				
• Wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym	Odsetek osób w wieku 0-59 lat mieszkających w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy, tzn. takich, w których osoby dorosłe w wieku (18 - 59 lat) w minionym roku przepracowały mniej niż 20% ich całkowitego potencjału pracy.	Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC), Eurostat	raz w roku	listopad danego roku za rok poprzedzający	Makroregion (NUTS 1)
Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego (stopa ubóstwa relatywnego)	Odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy od 50% średnich miesięcznych wydatków ustalonych na poziomie wszystkich gospodarstw domowych z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD (1 – dla pierwszej osoby dorosłej w gospodarstwie, 0,5 – dla każdego kolejnego członka gospodarstwa w wieku 14 lat i więcej, 0,3 – dla każdego dziecka w wieku poniżej 14 lat).	Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych (BBGD), GUS	raz w roku	maj/czerwiec danego roku za rok poprzedzający	Województwo (NUTS 2)
Wskaźnik zasięgu ubóstwa ustawowego (stopa ubóstwa ustawowego)	Odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (uwzględniający wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż kryterium dochodowe, które zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej.	Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych (BBGD), GUS	raz w roku	maj/czerwiec danego roku za rok poprzedzający	Województwo (NUTS 2)
Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego (stopa ubóstwa skrajnego)	Odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji) wyznaczająca poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Za punkt wyjścia do ustalania granic	Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych (BBGD), GUS	raz w roku	maj/czerwiec danego roku za rok poprzedzający	Województwo (NUTS 2)

Nazwa wskaźnika	Definicja /Metodologia wyliczania	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
	ubóstwa skrajnego bierze się poziom minimum egzystencji obliczony przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych dla 1-osobowego gospodarstwa pracowniczego, a następnie mnoży się tę wartość przez liczbę osób w gospodarstwie domowym wg oryginalnej skali ekwiwalentności OECD.				
Indeks aktywnego starzenia się (AAI)	<p>Wskaźnik aktywnego starzenia się (AAI) składa się z 22 wskaźników cząstkowych, pogrupowanych w ramach 4 obszarów:</p> <ol style="list-style-type: none"> Zatrudnienie (poziom zatrudnienia osób w wieku 55-59, 60-64, 65-69, 70-74); Uczestnictwo w życiu społeczeństwa (wolontariat, opieka nad dziećmi i wnukami, opieka nad osobami starszymi, aktywność polityczna); Niezależne życie w zdrowiu i bezpieczeństwie (ćwiczenia fizyczne, dostęp do opieki zdrowotnej, niezależne życie, bezpieczeństwo finansowe, bezpieczeństwo fizyczne, uczenie się przez całe życie); Możliwości i warunki sprzyjające aktywnemu starzeniu się (pozostała oczekiwana długość życia w wieku 55 lat, oczekiwana część życia w zdrowiu w wieku 55 lat, kondycja psychiczna, korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych, więzi społeczne, poziom wykształcenia) <p>Każdemu z 4 obszarów przypisano odpowiednią wagę udziału w „aktywnym starzeniu”:</p> <ol style="list-style-type: none"> Zatrudnienie – waga 35%, Uczestnictwo w życiu społeczeństwa – waga 35%, Niezależne życie w zdrowiu i bezpieczeństwie – waga 10%, Możliwości i warunki sprzyjające aktywnemu starzeniu się – waga 	<p>Wskaźniki zostały pozyskane z następujących badań społecznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL / EU-LFS), Eurostat / GUS, - Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia Ludności (EU-SILC), Eurostat, - Europejskie Badanie Jakości Życia (EQLS), Eurostat - Europejski Sondaż Społeczny (ESS), 	<p>w założeniu raz na 2 lata, w praktyce nieregularnie</p>	-	Województwo (NUTS 2)

Nazwa wskaźnika	Definicja /Metodologia wyliczania	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
	20%. Szczegółowe informacje o wskaźniku dostępne są pod następującym adresem: http://www1.unece.org/stat/platform/display/AAI/Active+Ageing+Index+Home	Eurostat			
Obszar: rynek pracy					
<p>Uwagi ogólne: wszystkie wskaźniki w tym obszarze są możliwe do pozyskania w Banku Danych Lokalnych GUS w obszarze RYNEK PRACY (https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat) lub w bazie danych Eurostat w obszarze POPULATION AND SOCIAL CONDITIONS-> LABOUR MARKET (https://ec.europa.eu/eurostat/data/database)</p> <p>Źródło definicji: Słownik pojęć stosowanych w statystyce publicznej, GUS (https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/lista.html)</p>					
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wg płci	Udział osób pracujących w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie ludności w wieku 20-64 lata wg płci.	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL / EU-LFS), Eurostat / GUS – Bank Danych Lokalnych (BDL)	kwartalnie	ok. 3 miesiące po danym kwartale np. dane za I kwartał 2018 r. opublikowano w Banku Danych Lokalnych w czerwcu 2018 r.	Województwo (NUTS 2)
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata	Udział osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w ogólnej liczbie ludności niepełnosprawnej w wieku 16-64 lata.	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL /	kwartalnie	ok. 3 miesiące po danym kwartale np. dane za I	Województwo (NUTS 2)

Nazwa wskaźnika	Definicja /Metodologia wyliczania	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
		EU-LFS), Eurostat / GUS – Bank Danych Lokalnych (BDL)		kwartał 2018 r. opublikowano w Banku Danych Lokalnych w czerwcu 2018 r.	
Stopa bezrobocia wg płci	Udział osób bezrobotnych w liczbie osób aktywnych zawodowo wg płci.	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL / EU-LFS) , Eurostat / GUS – Bank Danych Lokalnych (BDL)	kwartalnie	ok. 3 miesięcy po danym kwartale np. dane za I kwartał 2018 r. opublikowano w Banku Danych Lokalnych w czerwcu 2018 r.	Województwo (NUTS 2)
Wskaźnik długotrwale bezrobotnych	Udział osób bezrobotnych poszukujących pracy przez okres 13 miesięcy i więcej (12 miesięcy lub dłużej wg Eurostat) w liczbie ludności aktywnej zawodowo UWAGA!: wskaźnik do samodzielnego wyliczenia na podstawie danych dostępnych np. w BDL.	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL / EU-LFS) , Eurostat / GUS	raz w roku	czerwiec/lipiec za rok poprzedni	Województwo (NUTS 2)
Stopa bezrobocia rejestrowanego	Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ludności aktywnej zawodowo.	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej /	miesięcznie	do 10. każdego miesiąca za miesiąc poprzedzający	Powiat (KTS 5)

Nazwa wskaźnika	Definicja /Metodologia wyliczania	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
GUS					
Obszar: mieszkalnictwo					
<p>Uwagi ogólne: wskaźnik w tym obszarze jest możliwy do pozyskania w Banku Danych Lokalnych GUS w obszarze GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA -> ZASOBY MIESZKANIOWE (https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat)</p> <p>Źródło definicji: Słownik pojęć stosowanych w statystyce publicznej, GUS (https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/lista.html)</p>					
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	-	GUS	raz w roku	październik danego roku za rok poprzedzający	Gmina (KTS 6)

Do pomiaru poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego na niższym szczeblu administracyjnym aniżeli województwo stosowany jest w województwie wielkopolskim i województwie mazowieckim tzw. barometr regionalny opracowany na podstawie metodologii uwzględniającej wymiar finansowy, warunków życia oraz sytuacji na rynku pracy. Metodologia ta pozwala na oszacowanie zagrożenia ubóstwem na poziomie gminy. Składniki oraz metodę wyliczenia barometru regionalnego pokazuje Tabela 3. Ponownie, z uwagi na okres pozyskiwania poszczególnych danych – składowych – wskaźnika niemożliwe jest jego uwzględnienie na potrzeby gmin w ocenie zasobów pomocy społecznej, niemniej na potrzeby województw wartość wskaźnika może być wykorzystywana w regionalnej ocenie zasobów pomocy społecznej w części opisowej.

Tabela 3. Pomiar ubóstwa i wykluczenia społecznego przy wykorzystaniu metodologii SMU (tzw. barometr regionalny)

Nazwa wskaźnika	Informacje o wskaźniku	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
Obszar: ubóstwo lub wykluczenie społeczne					
<p>Uwagi ogólne: Poniżej zaprezentowana lista wskaźników bazuje na dokumencie „<i>Ubóstwo w gminach województwa wielkopolskiego na podstawie syntetycznego miernika ubóstwa (SMU) – 2017</i>” (http://www.wrot.umww.pl/wp-content/uploads/2016/02/Ub%C3%B3stwo-w-gminach-wojew%C3%B3dztwa-wielkopolskiego.pdf). Celem metody SMU jest zestandaryzowanie wszystkich wartości wskaźników w taki sposób, aby ich sumaryczna wartość zawierała się w przedziale [0,1]. Im wyższa jest wartość syntetycznego miernika, tym lepsza jest sytuacja społeczno-ekonomiczna danej gminy. Szczegółowe wzory na standaryzację wskaźników cząstkowych oraz sposoby ich późniejszej transformacji i agregacji znajdują się w przytoczonej na początku opisu publikacji.</p>					
Wymiar finansowy Wskaźnik 1: Dochód w gminie przypadający na jednego mieszkańca	Wskaźnik prezentowany w Banku Danych Lokalnych GUS: FINANSE PUBLICZNE->DOCHODY BUDŻETÓW GMIN I MIAST NA PRAWACH POWIATU	Bank Danych Lokalnych, GUS	raz w roku	lipiec danego roku za rok poprzedzający	Gmina (KTS 6)
Wymiar finansowy Wskaźnik 2: Liczba osób, którym przyznano świadczenie (pieniężne/ niepieniężne) przypadająca na każde 1000 mieszkańców gminy	Wskaźnik deprywacji lokalnej	OZPS	raz w roku	marzec-czerwiec danego roku za rok poprzedzający	Gmina (KTS 6)
Wymiar finansowy Wskaźnik 3: Odsetek osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej do liczby wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej	Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej definiowane to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy.	OZPS	raz w roku	marzec-czerwiec danego roku za rok poprzedzający	Gmina (KTS 6)
Wymiar warunków życia Wskaźnik 1: Odsetek mieszkań	Wskaźnik prezentowany w Banku Danych Lokalnych GUS: GOSPODARKA MIESZKANIOWA I	Bank Danych Lokalnych, GUS	raz w roku	listopad danego roku za rok	Gmina (KTS 6)

Nazwa wskaźnika	Informacje o wskaźniku	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
wyposażonych w instalację wodociągową, kanalizacyjną i centralnego ogrzewania	KOMUNALNA->ZASOBY MIESZKANIOWE			poprzedzający	
Wymiar warunków życia Wskaźnik 2: Powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie	Wskaźnik prezentowany w Banku Danych Lokalnych GUS: GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA->ZASOBY MIESZKANIOWE	Bank Danych Lokalnych, GUS	raz w roku	listopad danego roku za rok poprzedzający	Gmina (KTS 6)
Wymiar warunków życia Wskaźnik 3: Odsetek mieszkań w zasobach gminnych, w których zaległość w opłatach wynosi ponad 3 miesiące, w stosunku do ogółu mieszkań gminnych, których mieszkańcy zalegają w opłatach	Wskaźnik prezentowany w Banku Danych Lokalnych GUS: GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA->ZASOBY MIESZKANIOWE	Bank Danych Lokalnych, GUS	raz w roku	listopad danego roku za rok poprzedzający	Gmina (KTS 6)
Wymiar sytuacji na rynku pracy Wskaźnik 1: Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego	Dane półroczne; Wskaźnik wyliczany jest w oparciu o 2 zmienne pozyskiwane z BDL: liczbę zarejestrowanych bezrobotnych w gminie w grudniu danego roku oraz liczbę osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących gminę. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych prezentowana jest w Banku Danych Lokalnych GUS: RYNEK PRACY -> BEZROBOCIE REJESTROWANE Liczba osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących gminę prezentowana jest w Banku Danych Lokalnych GUS: LUDNOŚĆ -> STAN	Bank Danych Lokalnych, GUS	raz na pół roku	Rynek pracy – styczeń danego roku za grudzień roku poprzedzającego Ludność – czerwiec danego roku za rok poprzedzający	Gmina (KTS 6)

Nazwa wskaźnika	Informacje o wskaźniku	Źródło danych	Częstotliwość publikacji wskaźnika	Data publikacji danych	Najniższy możliwy poziom przestrzennej analizy danych
LUDNOŚCI					
Wymiar sytuacji na rynku pracy Wskaźnik 2: Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w liczbie wszystkich osób bezrobotnych	Dane dotyczą bezrobocia rejestrowanego i pozyskiwane są z BDL. Wskaźnik wyliczany jest w oparciu o 2 zmienne pozyskiwane z BDL: liczbę osób długotrwale bezrobotnych wg stanu na koniec grudnia oraz liczbę zarejestrowanych bezrobotnych w gminie w grudniu danego roku.	Bank Danych Lokalnych, GUS	raz na pół roku	styczeń danego roku za grudzień roku poprzedzającego	Gmina (KTS 6)